

אותיות מחכימות

“A World Built On Letters (Part II)”

(1) היום יום (לח' אדר א')

דער אלטער רבי האט אמאל אריינגערופען א יונגערמאן פון דעם מגיד'ס תלמידים, און האט איהם געזאגט - מיט א ניגון, כדרכו - : "איד האב א מצוה פון ולמדתם אותם את בניכם, דו האסט א מצוה פון זון ומפרנס בני ביתו, לאמיר זיך בייטען: איד וועל דיר געבען דו זאלסט קענען מקיים זיין דיין מצוה, און דו לערען מיט מיין זון - דאס איז געווען דעם מיטעלער רבי - און האט איהם מבאר געווען סדר הלימוד: דאס ערשטע לערענט מען אותיות א. ב. ... וואס איז אן אלף - א פינטעלע פון אויבען, א פינטעלע פון אונטען, און א קו באמצע - דאס איז אן אלף. א קינד מוז וויסען, אז דער אלף פון תורה איז דער יוד פון אויבען דער יוד פון אונטען מיט דעם קו פון אמונה וואס באהעפט זיי. נאך א נוסחא איז דא: "א יוד למעלה דאס די נשמה, א יוד למטה דאס איז דער גוף און א קו של יראת שמים באמצע".

אדמו"ר הזקן קרא פעם לאברך מתלמידי המגיד ממזריטש, שיכנס אליו ואמר לו - בניגון, כדרכו: "לי יש מצוה של "ולמדתם אותם את בניכם", לך יש מצוה של זון ומפרנס בני ביתו, בא נתחלף: אני אתן לך שתוכל לקיים את המצוה שלך, ואתה למד עם בני - היה זה אדמו"ר האמצעי. וביאר לו סדר הלימוד: דבר ראשון לומדים אותיות אל"ף. ב"ת. מהו אל"ף? - נקודה מלמעלה, נקודה מלמעטה וקו באמצע - זהו אל"ף. ילד מוכרח לדעת, שהאל"ף של תורה הוא הי"ד למעלה הי"ד למטה והקו של אמונה שמחבר ביניהם. נוסחא נוספת: "י"ד למעלה זהו הנשמה, י"ד למטה זהו הגוף וקו של יראת שמים באמצע.

(2) מסכת אבות פרק ה משנה ו

(ו) עֲשֶׂה דְבָרִים נְבָרָאוּ בְעָרֵב שֶׁבֵּת בֵּין הַשָּׁמַיּוֹת, וְאֵלוֹ הוּא, פִּי הָאָרֶץ, וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי הָאֵתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמָּן, וְהַמָּטָה, וְהַשְּׁמִיר, וְהַכֶּתֵב, וְהַמְכַתֵּב, וְהַלּוּחֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֵף הַמְזִיקִין, וְקְבוֹרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֵף צַבֵּת בְּצַבֵּת עֲשׂוּיָה:

(3) מסכת מנחות פרק ג משנה ז

(ז) שְׁבָעָה קְנֵי מְנוּחָה מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה. שְׁבָעָה נְרוֹתִיָּה מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה. שְׁתֵּי פְרָשִׁיּוֹת שֶׁבְּמִזְוָה מְעַכְבוֹת זֶה אֶת זֶה. וְאֵפְלוֹ כְּתָב מְעַכְבֵּן. אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁבְּתַפְלִין מְעַכְבוֹת זֶה אֶת זֶה. וְאֵפְלוֹ כְּתָב אֶחָד מְעַכְבֵּן. אַרְבַּע צִיצִיּוֹת מְעַכְבוֹת זֶה אֶת זֶה, שְׁאֲרֵבֶתֶן מִצְוָה אֶחָת. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, אַרְבַּעֶתֶן אַרְבַּע מִצְוֹת:

(4) פירוש הרע"ב (שם)

ואפילו כתב אחד מעכבן - אפילו אות אחת שהיא דבוקה לחברתה ואינה מוקפת גויל כהלכתה, פוסל במזוזה ובתפילין ובספר תורה:

(5) פירוש קול הרמ"ז (שם)

ד"ה ואפילו וכו' - אפילו אות וכו'. הערוך כתב בערך כתב, על משנה דאבות (פ"ה מ"ו) הכתב והמכתב, כתב צורת האותיות, ומכתב צירוף האותיות להיות תיבה, ע"כ.

(6) רא"ש מסכת נדרים פרק ג סימן ב

וכן היה מחמיר רב האי גאון וזה לשונו שכתב וששאלתם מי שנטל ספר תחנונים או ספר תהלות וסליחות ושאר כתבי הקדש ונשבע שבועה באותה ספר אותה שבועה אם היא כשבועה בספר תורה וכיון שמתחרט ורוצה לחזור בה אם יש לה היתר אם לאו כך הראונו מן השמים ששבועה זו כשבועה בספר תורה מה ספר תורה יש בה שמות של הקדוש ב"ה אף ספר תהלות ותחנונים ושאר כתבי הקדש יש בהן שמותיו ויש בהן פסוקים של מקרא ולא עוד אלא כיון שכתוב בהן כל אותיות שבאל"ף ב"ת הרי אל"ף ב"ת מצטרפין האותיות שלהן לכמה שמות ולכמה גופי תורה ואין היתר לשבועה.

(7) אליה רבה אורח חיים סימן יז סעיף ג

ובספרי יראה כתבו להלביש לקטן טלית קטן כשיודע לדבר ולפחות שיהא בן ג' שנים וסימנו כי האדם עץ השדה כמו העץ הוא ג' שנים ערלים, וכן להרגיל באותיות התורה דמכל זה יזכה בקטנותו לנשמה רמה.

(8) שיר השירים רבה פרשה א פסקה לא

דבר אחר נגילה ונשמחה בך רבי אבין פתח זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אמר רבי אבין אין אנו יודעין במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך...אמר רבי יצחק בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה ב"ת שנים כ"ף עשרים הרי בך:

(9) אורות התורה פרק ה—אותיות התורה (אות ב')

השִׁמְחָה שֶׁהַתּוֹרָה מְשַׂמַּחַת אֶת הָאָדָם, בְּאֵה מְרֹב הָאוֹרָה שֶׁבְּאוֹתוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם מְלֵאִים חַיִּים שֶׁל עֲנַג אֱלֹהִי, וְהֵם מְמַלְאִים אוֹר חַיִּים וְשִׂמְחַת עֲדָנִים אֶת הַנְּשִׂמָה בְּמִלּוּאָהּ. וְיִוְתֵר מִמֶּה שֶׁהַשִּׂמְחָה נֹכְבֶּעַת מֵעֲצָמִיּוֹתֶם שֶׁל הָאוֹתוֹת, שֶׁכָּבֹר נִקְלָטִים הֵם בְּנִשְׂמָה, הֵרִי הִיא נֹכְבֶּעַת מִהַחַיִּים הַרוּחָנִיִּים הָאֲדִירִים, שֶׁהֵם הוֹלְכִים וּמְשַׂפְּכִים מִמַּעֲיָנוֹת הָעֲלִיוֹנִים, שֶׁהֵם הַרְבֵּה יוֹתֵר נִשְׁגָּבִים מִהָאוֹתוֹת שֶׁנִּקְלָטוּ בְּנִשְׂמָה הַנִּכְבֶּרֶת. וְאוֹר הַשִּׂמְחָה הָעֲלִימָה שֶׁלָּהֶם הִיא גְדוּלָה, וּמִמְלָאָה נַחַת וְעֲנַג נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל חַפְצִים לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ.

(10) של"ה הקדוש תולדות האדם (בית אחרון, אות יב')

ויש לאותיות רוחניות הן מצד תמונתן הן מצד מספרן. והנה תמונת האותיות ברמיזתן מובא בספר התמונה ובפרדס שער האותיות. ואז תדע דמכל שכן בהתחברות אותיות הקדושות ונעשים מהם תיבה, שרוחניות התיבה הזו הוא ענין גדול למעלה...ועל כן נקרא לשונינו לשון קודש, כי כל השמות והתיבות הם למעלה בשרשם במקום קודש העליון, ואחר כך כשיורד ומשתלשל ממקום קודש הזה נקרא זה השתלשלות בשם הזה בהשאלה. וכמו שכתב הרב הפרדס כי ידוע הכלי מושאל מידי אדם וכן רגל הכסא. כך אני אומר זה הרוחניי כח היד של אדם הנקרא יד אין שמו העצם יד, רק הוא מושאל, וכן עין המורה על כח ראות העין, וכן אוזן המורה על כח שמיעת האוזן, כל השמות כולם הם מושאלים. כי יד תחת יד עין תחת עין רגל תחת רגל וכן כולם, רצוני לומר הלשון הוא קודש, כלומר נקרא יד למעלה במקום קודש, ואחר כך בהשתלשלות כל העולמות מענין לענין ומענין לענין רבבות מדריגות, בכל מדריגה נקרא יד, אמנם בהשאלה, ויד זו תחת יד זו וזו תחת זו, עד מקור הקדושה שהוא יד בעצם.

(11) תורה אור פ' מקץ דף מא

והנה התורה נתלבשה באותיות ג"כ על דרך זה, שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחינת התורה, דאורייתא מחכמה נפקת, והאותיות שרשן למעלה בבחינת כתר. ואותיות מלשון אתא שהוא לשון המשכה שהאותיות הן המשכות שבהן ועל ידן נמשך להיות התורה.

Ferdinand de Saussure
(1857-1913)

